

Захарченко Н. В.

РЕГУЛЮВАННЯ ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО РЕСУРСУ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Проаналізовано роль високотехнологічного розвитку у сучасній економіці. Розглянуто модель взаємодії держави, бізнесу та науки у процесі виробництва та впровадження інновацій.

Особливу увагу приділено принципам політики державного регулювання високотехнологічного ресурсу у сучасній економіці.

Ключові слова: високотехнологічний ресурс, інноваційний розвиток, державне регулювання, економіка знань, сучасна економіка.

1. Вступ

Проблема створення сприятливого інноваційного клімату в Україні є предметом численних наукових дискусій і об'єктом все нових політичних рішень. Незважаючи на те, що з початку ХХІ ст. стали формуватися умови для більш активної інноваційної політики, поки результати її реалізації, за визнанням багатьох політиків і вчених, виявляються більш скромними, ніж очікувалося. Актуальність тематики формування нової моделі розвитку високотехнологічного (ВТ) ресурсу економічного розвитку у зв'язку з мінливим зовнішнім оточенням, безсумнівна, тому що Україна має всі підстави для того, щоб зайняти гідне місце в ряду країн, які зробили великий внесок у розвиток світової науки, а, отже, її інноваційна стратегія має враховувати кардинальні зміни, що відбуваються в глобальній інноваційній системі, щоб вбудуватися в нову систему відносин у світовій політиці, економіці та науці. Така стратегія повинна передбачати необхідність переходу України до нової концепції розвитку ВТ ресурсу, яка в більшому ступені, ніж, існуючі у вітчизняній науковій політиці, відповідає економіці знань.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Незважаючи на те, що в останніх офіційних документах обов'язковим елементом є посилання на провідну роль знань в економіці, поступово формується уявлення про нову роль держави в досягненні поставлених цілей, системного погляду на створення нових форм організації наукової та інноваційної діяльності в даний час не існує, а ті організаційні структури, які впроваджуються, являють собою застарілі конструкції, що базуються на «радянських» принципах.

У багатьох роботах обґрунтовується необхідність перебудови інноваційної діяльності в напрямку підвищення ролі ринкових відносин. Однак в зарубіжних країнах вже давно доведено наявність «провалів» ринку, коли мова йде про ВТ ресурси, поряд з тим, що в їх регулюванні існують і «провали» держави. У працях багатьох українських вчених також знайдені переконливі аргументи на користь того, що держава може повною мірою зняти такі «провали». Ці теорії,

засновані на роботах неокласичної школи, вже продемонстрували свою часткову неспроможність тому, що в них малозначимим є інституційне середовище, в якому держава в сучасному світі виконує важливу, але не єдину регулюючу функцію [1–4].

В процесі підготовки даної роботи автором було досліджено праці таких провідних вчених, як: В. Геєць [1], В. Гросул [2], Н. Данік [3], Л. Федулова [4], В. Захарченко [5, 6], В. Іванченко [7], М. Меркулов [8], М. Николаєв [9], Й. Петрович [10], Л. Саломатіна [11] та Дж. Стенлі Меткалфа [12]. Однак, незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, присвячених питанням високотехнологічного розвитку, слід зазначити про необхідність постійного вдосконалення інноваційної моделі, та розробку заходів щодо інноваційного розвитку економіки України, що зумовлює актуальність та необхідність даного дослідження.

3. Об'єкт, ціль та задачі дослідження

Об'єкт дослідження — удосконалення моделі розвитку високотехнологічного ресурсу в інноваційному розвитку економіки України.

Проведені дослідження ставили за мету визначити напрямки політики, яка спрямована на створення високотехнологічних ресурсів економічного розвитку, що забезпечує створення умов для розвитку освіти, громадського сектору дослідження і розробок з метою забезпечення достатнього рівня пропозиції інтелектуальної праці, а також формування правил організації мережі наукових зв'язків.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні задачі:

- обґрунтувати сутність концепції потрійної спіралі (ПС), заснованої на нових принципах побудови відносин між державою, наукою та бізнесом у зв'язку з інноваційною діяльністю;
- встановити особливості застосування зарубіжного досвіду в практиці України, що дає можливість виділити ті компоненти системи державної підтримки, які дали позитивні результати в ряді країн;
- виділити типи організацій, які сприятимуть зміцненню зв'язків між економікою і наукою та будуть ефективно діяти на рівні національної інноваційної системи.

4. Матеріали та методи дослідження напрямків політики, яка спрямована на створення високотехнологічних ресурсів економічного розвитку

4.1. Сутність концепції потрійної спіралі. У сучасних роботах по теорії інновацій, по суті, в неявній формі аналізуються ті властивості і нові тенденції, які сформовані у вигляді концепції потрійної спіралі, заснованої на нових принципах побудови відносин між державою, наукою та бізнесом у зв'язку з інноваційною діяльністю. Серед цих нових обставин, що викликали відповідно і нову концепцію, можна відзначити перехід до домінуючого положення серед ресурсів економічного зростання, суспільного інституту, відповідального за створення та накопичення знань в нових умовах зовнішнього середовища — глобалізації економіки, лібералізації зовнішньої торгівлі і фінансового капіталу, формування ринку технологій та діяльності транснаціональних корпорацій. У цьому ж напрямку діють фактори, пов'язані з внутрішньою логікою розвитку науки, такі як формування нових міждисциплінарних галузей знань, які об'єднують фундаментальну, прикладну науки і розробки. У цих областях все більшою мірою концентрується потенціал інноваційного зростання (біо- і нанотехнології).

В результаті змін у внутрішній структурі і логіці розвитку самої науки роль інституційної компоненти потрійної спіралі змінюється, вона меншою мірою орієнтується на компенсацію провалів ринку, так як в більшості країн створені законодавчі умови для вирішення цієї проблеми.

Більш важливою в сучасних умовах функцією держави є відстеження та прогноз траєкторій технологічного розвитку, що утворюються під впливом інерційних або випадкових факторів, а також забезпечення легітимних умов взаємодії національних і наднаціональних чинників інноваційної діяльності.

Нова роль інституційного контролю полягає в оцінці відповідності інструментальних (в широкому сенсі слова) ресурсів поставленим завданням, відповідності траєкторій розвитку цілям держави та забезпечення можливостей раціонального використання траєкторій розвитку вже сформованих технологій, їх відбору в міру розробки нових технологій.

Модель ПС організована відповідно до принципів перетину трьох множин відносин. У даній моделі кожен з інститутів генерує систему виробництва знань за рахунок виконання ролей інших організацій і створення гібридних інституційних форм.

Потрійна спіраль є відображенням нових економічних реалій, в тому числі — економіки знань, глобалізації, інтеграції діяльності держав і корпорацій, новими засобами комунікацій і технологій, мережевими формами організації. Всі ці процеси призвели до безпрецедентного прискорення процесів розвитку, яке було б неможливо в старій індустріальній економіці, і новій якості економічного зростання. Відповідно до змінених чинників розвитку має змінюватися і інституційна структура.

Конкуренція між інноваційними технологіями виражається рядом ознак, як об'єктивних, так і випадкових. Корпорації є носіями траєкторій, і стимули для їх зміни повинні створюватися інституційними механізмами. Такі механізми (наприклад, державні замовлення і контракти) створюють простір технологій і дають

можливість усунути випадкові чинники при ринковому відборі траєкторій. Невизначеність в технологіях та бізнесі впливає на державні механізми управління: регулювання вже не може бути ієрархічним, і навіть програмним, а має бути спрямоване на відстеження тонких змін у розвитку і забезпечувати корекцію напрямків. В умовах невизначеності взаємодіючих елементів контроль, заснований на негативних зворотних зв'язках, «покриває» конкуренцію шаром додаткових умов. Така закономірність була виявлена ще в неокласичній теорії, коли при регулюванні економіки держава створювала «вбудовані стабілізатори», як, наприклад, прогресивну систему оподаткування, які включалися автоматично при перегріванні або гальмуванні економіки.

Для того щоб економіка, заснована на знаннях, розвивалася, вона повинна мати ВТ ресурс, який, як правило, демонструє свою ефективність на рівні локального об'єкта, а умови, що визначають цю ефективність, в мережі в цілому можуть не відтворюватися. Тому політика, спрямована на стимулювання та трансферт інновацій, необхідна, але її результати практично непередбачувані, так як інші джерела варіації можуть докорінно змінювати ефективність траєкторії технологічного розвитку. Якщо будь-яке відкриття поширюється в глобальних масштабах, то локальне обґрунтування політики окремої держави і навіть регіону втрачають своє значення.

Винахід може в інших умовах виявитися більш ефективним, ніж там, де він створений, і дія «невидимої руки ринку» для творця нової технології або винахідника практично скасовується. Саме тому заходи політики в цих умовах повинні бути спрямовані на передбачення не лише економічних наслідків введення нової технології (їх може визначити ринок), а й інституційних змін як усередині країни, так і в світі, а також змін у структурі зв'язків між компонентами системи.

Інституційні зміни часто диктуються не стільки національними урядами, скільки транснаціональними корпораціями. Всі ці аргументи пояснюють, чому так часто наслідки державного регулювання інновацій виявляються непередбачуваними і призводять до результатів, протилежних тим, на які розраховували творці.

Інституційне середовище, яке активно формує умови створення інновацій, змінюється і тим самим змінює структуру відносин між чинниками інноваційної діяльності. Традиційний поділ праці в національній інноваційній системі складався таким чином, що за розвиток науки відповідали університети і академії, за інновації — бізнес, а за створення сприятливих умов цієї діяльності — держава. Якщо головним чинником інноваційного розвитку стає наука, знання, то функції учасників змінюються. Від виробників знань головним чином залежить потенціал економічного розвитку, незважаючи на те, що система, яка виробляє знання, може не мати стимулів до участі у «виробничому процесі». Проте наука повинна прийняти на себе нову «місію», пов'язану з практичною реалізацією нових знань, при цьому створення цих нових знань також залишається основним завданням університетів і академій. Таким чином, наукова сфера розширює спектр діяльності шляхом включення тих робіт, які раніше виконували інші учасники. Університети, поряд з проведенням НДДКР, беруть на себе також і впроваджувальну діяльність (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Сфери відповідальності економічних агентів і вимірники активності

Агенти Напрями	Академія (університет)	Держава	Бізнес
Наука	Цитування	—	—
Технологія	Патенти		
Інновації	Офіційна статистика, непрямі індикатори		

Уряд, крім створення правил гри, формує фонди венчурного фінансування. Через те, що кожен учасник виконує кілька паралельних функцій, характер основної діяльності також змінюється. Уряд може встановлювати вимоги до інновацій шляхом введення промислових стандартів з безпеки та екології.

Ринковий механізм передбачає пошук рівноваги між попитом і пропозицією в кожен даний момент часу. Впровадження інновацій є ринковим процесом. Інновації виникають постійно на основі накопиченого обсягу знань, але створення знання — це процес, невіддільний від ринку, а саме знання організовані у вигляді галузей фундаментальної науки і проміжних галузей знань, які безпосередньо можуть і не взаємодіяти з ринковими умовами. Інституційний аспект розвитку, тобто елемент спіралі, позначений як «державна», в сучасних умовах включає також політичні можливості транснаціональних корпорацій і наднаціональних інститутів.

4.2. Особливості застосування зарубіжного досвіду в практиці України. Теоретичні підходи до зміни ролі держави в системі ПС єдині в тому, що його домінуюча роль у формуванні національної інноваційної політики змінюється функціями забезпечення умов її розвитку. Розбіжності в підходах полягають у тому, що некорпоративна теорія вважає головним способом досягнення цієї мети створення гібридних форм (комітетів, різноманітних посередників, відповідальних за передачу технологій). Відповідно до еволюційного підходу держава лише визначає правила гри, тобто створює законодавчу базу для розвитку цих видів діяльності недержавними організаціями, фондами некомерційних організацій. Ці альтернативні підходи до ролі держави характеризують розвиток інноваційних систем США і Європи.

Вивчення зарубіжного досвіду дає можливість виділити ті компоненти системи державної підтримки, які дали позитивні результати в ряді країн, і тому при всіх проблемах, пов'язаних з імпортом зарубіжних моделей, є ймовірність їх успішного застосування і в Україні.

Принциповими підходами і передумовами, які слід взяти до уваги при розробці високотехнологічної політики щодо розвитку зв'язків потрійної спіралі, можна назвати наступні:

1. Для успішного розвитку високотехнологічного напрямку важливим є диверсифікації розмірів фірм і наявність великих, середніх і малих підприємств. Домінування великих корпорацій, так само як і, навпаки, малих фірм, гальмує розвиток. Наявність великих компаній забезпечує в цій галузі економію від масштабу і тому є критично важливою. В іншому випадку розвиваються тільки експортно-орієнтовані НДДКР. Підтримка тільки малого бізнесу не може бути альтернативою великої промисловості, оскільки він фактично її обслуговує і нею ж нерідко поглинається. Цей висновок відповідає припущенням еволюційної теорії про забез-

печення необхідної різноманітності в розвитку нової галузі [5].

2. Фінансування науки з коштів державного бюджету є необхідною умовою успішного розвитку, однак воно не повинно домінувати. Як уже згадувалося раніше, державні фінанси не можуть забезпечити рівного з приватним бізнесом рівня ефективності. Чим вище частка бюджетного фінансування НДДКР, тим нижче продуктивність дослідників (досвід Швейцарії). При цьому бюджетні кошти повинні розподілятися на конкурсній основі, в тому числі у вигляді грантів на виконання фундаментальних досліджень. Чим більше у наукових колективів та інститутів грантів, тим, як показують дослідження, активніші зв'язки цих структур з промисловістю (досвід США). Більш того, при домінуючому значенні державних фінансів горизонтальні зв'язки, адекватні розвитку потрійної спіралі, замінюються вертикальними, що може призвести не тільки до зниження ефективності, а й підвищенню трансакційних витрат, а також негативних наслідків у вигляді заміни ринкового відбору квазіринкової і ренто-орієнтованої поведінки учасників [9].

3. Останній висновок підтверджує необхідність використання диверсифікованих організаційних структур виконання НДДКР, що створюють різноманітність у сфері науки, за умови їх гнучкості та збереження переважно горизонтальних зв'язків. Зокрема, НДІ при університетах і держкомпаніях, засновниками та власниками яких є уряд (досвід Нової Зеландії), є досить ефективними формами виконання НДДКР, оскільки забезпечують не тільки проведення власних досліджень, але і полегшують їх трансфер в промисловість.

4. Центри переваг і мережеві структури, як правило, фінансуються на паритетних засадах з бізнесом, що свідчить про можливість високої відповідності з точки зору досягнення оптимуму гібридних структур зі змішаними функціями, необхідність яких теоретично доведена в рамках моделі потрійної спіралі. Підтримка з боку держави надається їм протягом тривалого часу — 7–10 років — навіть у країнах з розвиненим сектором біотехнологій (США, Канада). При цьому здійснюються постійний моніторинг роботи нових структур, оцінка проміжних результатів, у тому числі і за показниками залучення позабюджетних коштів, і за її підсумками бюджетне фінансування може бути продовжено на більш тривалий термін [6].

5. При формуванні мережевих структур взаємодіє значна кількість організацій, що представляють всі сектори науки — університети, державні наукові організації, малі високотехнологічні фірми, великий бізнес. Це більш складні партнерства, ніж кооперація між окремими науковими організаціями та приватними фірмами. Такі мережі надають велику стійкість системі генерації та трансферу знань і забезпечують їх дифузії. Крім того, мережеві структури забезпечують як економію від масштабу виробництва та використання нових технологій, так і компліментарний характер доходів, коли додаткові доходи отримують всі ланки ланцюга в результаті зростання числа цих ланок [7].

6. Малий бізнес підтримується одночасно з використанням декількох інструментів — не тільки шляхом надання грантів на НДДКР і формування інфраструктури (інкубаторів, технопарків, зон), але за рахунок введення податкових пільг, мінімізації бюрократичних процедур, необхідних для реєстрації малої фірми

і початку її роботи. Податкові пільги мають більш високу ефективність з тієї точки зору, що вони надають вибір напрямків технічного розвитку самому бізнесу, тобто передачу бізнесу тих функцій, які раніше були властиві тільки державі. Однозначної оцінки дієвості податкових пільг для стимулювання НДДКР на великих фірмах немає, але загальноприйнятою вважається точка зору, що непряме регулювання сприяє розвитку високотехнологічної промисловості, а не є нейтральним заходом.

7. Інфраструктура комерціалізації результатів НДДКР фінансується переважно з коштів місцевих (регіональних) бюджетів або фінансується з КМ України. Як правило, у формуванні інфраструктури бере участь бізнес [8].

8. Підготовка та підвищення кваліфікації кадрів також засновані на співфінансуванні державних, регіональних джерел та коштів приватного сектора. Підвищення кваліфікації кадрів може проходити через організацію семінарів та спеціальних курсів — наприклад, для роз'яснення культури венчурного фінансування (досвід Японії). Стимулювання мобільності і, одночасно, — розвиток зв'язків між наукою та бізнесом досягаються шляхом застосування таких заходів, як лібералізація умов роботи вчених, що допускає сумісництво на малих фірмах або консультування у великих компаніях, розвиток мережових проєктів, формування центрів переваг з міждисциплінарними командами дослідників. В основі заходів, спрямованих на залучення вчених з-за кордону, лежить ідея формування більш привабливих умов для висококваліфікованих кадрів, які повертаються, ніж в країнах — основних реципієнтах.

9. Розвиток венчурної індустрії являє собою важливий компонент державної політики. Венчурні фонди можуть створюватися як за участю уряду, так і регіональними органами влади. Необхідним є одночасне введення нормативно-правових умов, сприятливих для розвитку венчурного фінансування (наприклад, дозвіл пенсійним фондам вкладати кошти у венчурні проєкти).

10. В цілому державні заходи регулювання застосовуються гнучко і комплексно, вони різноманітні і взаємодоповнюють один одного. Зазвичай формується кілька фондів та програм прямої підтримки, різні види організаційних структур, мереж, різні типи інфраструктури і т. п. Важливим напрямком розвитку стає реалізація багатофункціональних заходів, які служать одночасно для вирішення декількох завдань — розвитку кооперації, підготовки кадрів, стимулювання міждисциплінарності, комерціалізації результатів НДДКР. У реалізації таких заходів спільно беруть участь, як правило, державні та регіональні влади [10].

5. Результати досліджень регулювання високотехнологічного ресурсу в інноваційному розвитку економіки України

Прихильники активної участі держави вважають, що на рівні національної інноваційної системи будуть ефективно діяти різні типи організацій, що сприяють зміцненню зв'язків між економікою і наукою. В даний час виділяються, принаймні, три типи цих організацій.

1. «Гібридні інноваційні агенти» — технопарки, технополіси, інкубатори, дослідницькі консорціуми, спільні фірми, які можуть створюватися як державою, так

і приватним бізнесом — існують у більшості країн досить давно. Вони призначені для трансферу і поширення нових технологій.

2. Інноваційні посередники — державні організації: агентства з передачі технологій, різні координаційні комітети і т. д. Завдання таких організацій — налагодження взаємодії між корпораціями і установами, які фінансуються державою. У ході подібної взаємодії створюються умови для технологічних ноу-хау. Крім того, державні наукові установи орієнтуються на програми, що представляють інтерес для промисловості. Таким чином, формується ґрунт для партнерства в науці.

3. Гібридні координатори, під якими розуміються різні організації типу агентств з передачі технологій та різноманітних координаційних комітетів.

Розвиток подібних форм взаємодії відбувається в умовах наростаючих протиріч між прихильниками різних підходів до дій держави, протиріччя в межах різних конфігурацій потрібної спіралі [11].

6. Обговорення результатів дослідження високотехнологічних ресурсів економічного розвитку

Основні ідеї, висновки, пропозиції, оголошені в доповідях і виступах автора на міжнародних науково-практичних конференціях в Києві (Україна) — «Міжнародне економічне співробітництво: принципи, механізми і ефективність», 05–06 грудня 2014 р.; Запоріжжя (Україна) — «Актуальні питання економічної науки», 13–14 березня 2015 р.; Смоленськ (Росія), «Соціально-економічний розвиток регіону: досвід, перспективи, інновації», 1 квітня 2015 р.; Дніпропетровськ (Україна) «Перспективи сталого економічного розвитку: національні та регіональні аспекти», 03–04 квітня 2015 р.; Монреаль (Канада) «Інституційні рамки економічної діяльності в умовах трансформації», 25–31 травня 2015 р.

7. Висновки

Інноваційна система країни є національною, тобто формується в результаті цілеспрямованої політики національної держави. Національні держави можуть цілеспрямованою політикою сприяти створенню власної інноваційної системи, однак впровадження країни в глобальний ринок товарів (не кажучи вже про ринок капіталу і фінансовий ринок) змушує як національні держави, так і бізнес брати участь у технологічній гонці з іншими країнами та транснаціональними компаніями, інакше зусилля виявляються неефективними. Таким чином, система потрібної спіралі не тільки розвиває інноваційні можливості, а й ґальмує цей розвиток.

В економічній системі, що розвивається виникають складні взаємини бізнесу і держави, які С. Меткалф образно визначив як «екологія інновацій». Вони передбачають створення особливо сприятливих («інкубаційних») умов як для організацій, що займаються науковою діяльністю, так і для фірм, готових до впровадження інновацій. Тому політика, спрямована на створення ВТ ресурсів економічного розвитку, включає, принаймні, два напрямки: а) створення умов для розвитку освіти, громадського сектору дослідження і розробок з метою забезпечення достатнього рівня пропозиції інтелектуальної праці; б) створення правил організації мережі наукових зв'язків.

Література

- Геєць, В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку [Текст] / В. М. Геєць. — К.: НАН України, Ін-т екон. та прогноз., 2009. — 864 с.
- Гросул, В. А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні [Текст] / В. А. Гросул // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. — 2010. — № 1(3), Т. 1. — С. 76–82.
- Данік, Н. В. Інноваційний розвиток економіки України [Текст] / Н. В. Данік // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». — 2012. — № 2(28). — С. 36–39.
- Федулова, Л. Концептуальні модель інноваційної стратегії України [Текст] / Л. Федулова // Економіка і прогнозування. — 2012. — № 1. — С. 87–100.
- Захарченко, В. І. Корпоративна культура и высокотехнологическое производство [Текст] / В. І. Захарченко, Н. Н. Меркулов. — Одеса: ОЮИ ХНУВД, 2008. — 32 с.
- Захарченко, В. І. Інноваційне розвиток в Україні: наука, технологія, практика [Текст]: монографія / В. І. Захарченко, Н. Н. Меркулов, Л. В. Ширяєва. — Одеса: Фаворит, 2011. — 598 с.
- Іванченко, В. Проблема інноваційного виробництва [Текст] / В. Іванченко // Економіст. — 2007. — № 3. — С. 21–28.
- Меркулов, Н. Н. Научно-технологическая деятельность: инновационный аспект [Текст]: монографія / Н. Н. Меркулов; под ред. В. І. Захарченко. — Одеса: Астропринт, 2007. — 150 с.
- Николаев, М. Условия инвестиционного воспроизводства [Текст] / М. Николаев // Економіст. — 2007. — № 3. — С. 17–26.
- Петрович, Й. М. Інноваційний потенціал управління організацією [Текст] / Й. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рашкевич. — Львів: Львівська політехніка, 2010. — 184 с.
- Саломатина, Л. Н. Технологическое обновление в условиях конверсии [Текст] / Л. Н. Саломатина. — Донецк: ИЭП НАНУ, 2002. — 246 с.
- Stanley Metcalfe, J. Evolutionary Economics and Creative Destruction [Text] / ed.: J. Stanley Metcalfe // Graz Schumpeter Lectures. — Routledge, 1998. — 168 p. doi:10.4324/9780203018927

РЕГУЛИРОВАНИЕ ВЫСОКОТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО РЕСУРСА В ИННОВАЦИОННОМ РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Проанализирована роль высокотехнологического ресурса в современной экономике. Рассмотрена модель инновационного роста как наиболее эффективной формы взаимодействия государства, бизнеса и науки в процессе создания и внедрения инноваций.

Особое внимание уделено принципам политики государственного регулирования высокотехнологического ресурса в современной экономике.

Ключевые слова: высокотехнологический ресурс, инновационное развитие, государственное регулирование, экономика знаний, современная экономика.

Захарченко Наталія Вячеславівна, кандидат економічних наук, старший викладач, кафедра економіки та моделювання ринкових відносин, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна, e-mail: vizach@mail.ru.

Захарченко Наталья Вячеславовна, кандидат экономических наук, старший преподаватель, кафедра экономики и моделирования рыночных отношений, Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, Украина.

Zakharchenko Natalia, Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine, e-mail: vizach@mail.ru

УДК 332.122:338.43(477.87)+631.1.016
DOI: 10.15587/2312-8372.2015.44705

Ерфан В. Й.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ

В умовах трансформаційних змін у процесі аграрного розвитку виникає необхідність поглибленого дослідження особливостей і передумов з метою забезпечення його сталого зростання. У статті проаналізовано тенденції змін функціонування сфери аграрного виробництва за період 1995–2013 р.р. Окреслено роль господарств населення у формуванні продовольчого забезпечення населення регіону. Обґрунтовано доцільність актуалізації розширеного відтворення аграрного сектору регіону на перспективу.

Ключові слова: розвиток аграрного сектору, особливості і передумови розвитку, аграрне виробництво, продовольче забезпечення.

1. Вступ

Трансформації змін у сфері ринкових відносин як у Закарпатській області, так і в цілому по Україні, супроводжувалися послабленням функціонування сільськогосподарських підприємств і зосередженням аграрного виробництва у господарствах приватного сектора. Така тенденція обумовлюється тим, що населення сільської місцевості в умовах виживання прагнуло забезпечити себе необхідними продуктами харчування. Водночас зросла кількість зайнятих у приватному секторі.

Актуалізація розширеного відтворення аграрного сектору регіону обумовлюється вирішенням низки проблемних питань щодо його ефективного функціонування.

Тому новаційні зміни у сфері аграрного розвитку потребують уваги з боку науковців і практиків. Інтерес економічної науки до реформ зумовлюється важливістю сільського господарства та його продукції для суспільства і зосередженням у ньому великого економічного потенціалу з метою забезпечення необхідного рівня продовольчої безпеки [1].